

Geschiedenis

van

"De Kleine Schuur"

Inleiding

Enne en ik wonen nu een jaar of 12 in het huis genaamd "De Kleine Schuur" Vierhousterweg 37 te Elspeet. We vonden het interessant dat we in de loop der jaren van burens en anderen steeds meer hoorden over de eerdere bewoners van het huis.

Vandaar dat we besloten dat allemaal eens op een rijtje te zetten.

Hoe het vroeger was

Hieronder zie je de kadastrale kaart uit ongeveer 1832 van een deel van Elspeet. De Kleine Schuur zal later worden gebouwd links in het puntje rechtsboven op de kaart (percelen 533 en 534).

In die buurt was het toen nog allemaal bouwland en er stonden nog geen huizen. Wie bouwland bezat moest grondbelasting betalen: 20 gulden per jaar per hectare, weiland was half zoveel. Nu kunnen we nogaan de hand van het belastingregisternagaan van wie de grond was (oppervlakte in are):

530 (66 are) Wed. Jan Mouw
531 (6,1) Pastorij van Elspeet
532 (1,1) idem (dit is "hakhout")
533 (9,4) Mevr. Mulder-Mouw
534 (11,9) Wed. Jan Mouw
535 (60) (ten N. vd. Sluiterweg) idem

536 (83) Gerbrand. Mouw
537 (16,7) Pastorij van Elspeet
752 (73,6) Gerrit van Loghem
753 (43,2) Anna-Maria van Oordt
754 (15,5) Mulder, Hendrik

De Kerk, het kerkerf en de pastorie zelf waren als enige in het dorp "onbelast".

Het woordje *Dadat* bij de Kleine schuur op de weg staat, is het begin van de verderop geschreven tekst: *De Vierhoutensche en Gortelsche Weg.*

Op het kaartje kan je ook de kerk, de pastorie en de school terugvinden. Het woordje *Steeg* bij de school komt van *Molensteeg*, zoals de Staverdenseweg toen nog heette. De benamingen van de wegen zijn niet zozeer om huizen te adresseren als wel om je te laten zien hoe je ergens moest komen. Zo kon het gebeuren dat er drie wegen bij Elspeet "Garderenseweg" genoemd werden omdat je via 3 verschillende routes naar Garderen kon.

Pas omstreeks 1900 vinden we iets over de Kleine Schuur. Hij staat niet aan de "Vierhouterweg" maar aan de "Grindweg van Elspeet naar Vierhouten". Hij heet dan nog geen Kleine Schuur maar "R46c". Alle huizen in het dorp hadden namelijk hun eigen nummer en in het bevolkingsregister was iedere inwoner aan zo'n nummer gekoppeld. In Elspeet beginnen alle nummers met een R, in Vierhouten met een T en in Staverden met een I. Voor Elspeet-centrum staat achter de R meteen een nummer. Voor de buitenwijken (secties) zoals Boschrand of Koloniën staat er een kleine letter achter (a,b,c, of d) gevolgd door een nummer.

In Elspeet-centrum zijn de huizen genummerd door iemand die uit Nunspeet kwam. Het eerste huis aan zijn rechterhand (De Kleine Hof) kreeg nummer R1. Daarna liepen de nummers omhoog tot de Brink. Daarna ging hij achtereenvolgens de Staverdenseweg, de Vierhouterweg, de Apeldoornseweg en de Uddelerweg op.

Als er nieuwe huizen gebouwd worden krijgen die een "bis"-nummer of een lettertje er bij.

Zo omstreeks 1935 is de situatie op de Vierhouterweg in de buurt van de Kleine Schuur als volgt:

Oude nr	Nieuwe nr	Bewoner
R44	28	Dirk vd Hardenberg
R44bis	30	Maria C. Hensen
R44a	29	E. van Asselt
R45	31	Gradus de Zwaan
R46	46	Wed. G. vd Berg
R46a	50	Abr.C.J. Gerards
R46b	44	Gerritje Denekamp
R46c	37	Gerrit Smit
R46d	35	Marten Beek (wordt later: Sluiterweg 35)
R46e	58	Lammert Haverkamp
R46f	60	Dries vd Berg
R46g	66	Maas Hazeleger

Aan het aantal 46's met een lettertje kan je wel zien dat er veel gebouwd is toen. Je zou zeggen: waarom gaan ze niet op nummer R47 over. Maar Hoogeweg 11 was al R47. De boerderijen die verderop langs de Vierhouterweg staan vielen onder de sectie Boschrand. Toen later de straatnamen werden ingevoerd ontstond vaak verwarring doordat de oude nummers samen met de nieuwe straatnamen werden gebruikt. De oude nummerbordjes bleven vaak ook nog lang op de huizen zitten. De Kleine Schuur was toen nummer 37, maar werd soms nog als Vierhouterweg 46 of 46c aangeduid. Gelukkig was dit adres precies aan de overkant bij Van de Berg.

De Sluiterweg staat al vroeg met die naam op de kaart, maar heette in de volksmond "Liekesteeg" (likensteeg) omdat overleden Vierhouters langs deze weg naar de begraafplaats werden gebracht. Dat kon niet langs de Vierhouterweg omdat ze onder het gebeier van de kerkklokken door moesten. (informatie van Hendrik v.d. Kolk)

De familie Hopster

Zij waren waarschijnlijk de eerste bewoners van de Kleine Schuur. Hendrik Hopster heeft de twee stukjes grond 533 en 534 die in 1832 aan resp. Mevr. Mulder-Mouw en van de Wed. Jan Mouw toebehoorden in bezit gekregen. Misschien door aankoop via Hendrik Mouw, maar misschien ook gedeeltelijk door overerving (zijn schoonmoeder was een Mouw). Wij hebben geen verkoopcontracten bij notarissen doorzocht om dit uit te zoeken. Uit het kadaster weten we dat hij gebouwd heeft in 1901 of 1902 op 533; 534 blijft (zogenaamd?) nog bouwland. In de burgerlijke stand van Nunspeet vinden we onder R46c als eerste bewoners:

Volgsnummer.	Dagteekening en Jaar der Inschrijving.	FAMILIENAAM (Familienaam der vrouw).	VOORNAMEN (Voluit geschreven).	Geslacht. (M. (mannelijk), V. (vrouwelijk)). Hetzelfde van elken persoon, tot het heid van het huizegen. (Niet in te vullen voor afzonderlijk levende personen.)	Dagteekening en Jaar der Geboorte.	Geboorteplaats. (Met aangegeven der provincie voor inboorlingen van het land voor vreemdelingen.)	Burgerlijke staat. H. (getrouwd), W. (weduwstaaf), S. (gescheiden van echt).	Tijdens de inschrijving.	Veranderingen in bare dagteekening.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1		Hopster	Hendrik	M.	1845	Ermelo	H.		
2		Landfjander	Dirkje	V.	1840	id.	S.		
3		Landfjander v.d. Mouw	Grietje Wed. Gerrit	V.	1816	id.	S.		

Het gaat om het echtpaar Hendrik Hopster en Dirkje van der Zande die samenwonen met hun (schoon-)moeder Grietje Mouw- van de Zande, weduwe van Gerrit Mouw. Op de niet getoonde rechterhelft van dit blad is nog te lezen dat de familie van de NH-kerk is en dat Hendrik "koopman" is. Geboorteplaats "Ermelo" betekent meestal gewoon Elspeet. Hendrik is de zoon van een andere Hendrik Hopster, geboren in 1801 te Barneveld en Gijsberta Anna van Reenen geboren in 1816 te 's-Gravenhage.

Het is niet duidelijk wanneer Hendrik en Dirkje precies hier zijn komen wonen, want de kolom "Dagtekening en jaar der inschrijving" is niet ingevuld. Het lijkt vóór 23 oktober 1900 te zijn geweest, want op die datum overlijdt oma Grietje. Misschien woonden Hendrik en Dirkje na hun huwelijk op 29 november 1889 (ze waren toen beiden al boven de 40), eerst op R74 (Uddelerweg 13), want dat adres staat doorgestreept op deze kaart.

Als mensen binnen het dorp verhuisden kon een luie ambtenaar die geen zin had de gegevens op de kaart van het nieuwe adres over te schrijven ook gewoon het adres op de kaart doorstrepen en vervangen door het nieuwe:

~~176 Koopman Hoff~~ ⁴⁶⁵

In het boekje "Elspeet in oude ansichten" vinden we op blz 31 de volgende afbeelding:

31. Mevrouw Hopster liet in augustus 1904 zien hoe zij bij haar huis aan de Vierhousterweg (37) water putte. Zij heeft ook aan de Uddelerweg in Den Olden Hof gewoond, waar het pad achter het huis (nu naast de winkel van Jongetjes) nog altijd het Hopsterdammetje genoemd wordt.

Hendrik overlijdt op 19 januari 1920. Dirkje gaat op Nunspeterweg 18 wonen bij haar jongere broer Aart van de Zande. Zij overlijdt in 1923 te Harderwijk.

De familie De Bruin

Een maand of drie na het overlijden van Hendrik Hopster betreft de familie De Bruin R46c:

1	21-4-20	Bruin, de	Maas	16 Hoofd 16-4-1918	12
2	id	Loo, van	Fennetje	7 Hoofd 16-6-1917	8
3	id	Bruin, de	Cornelis	11 Hoofd 18-11-19	10

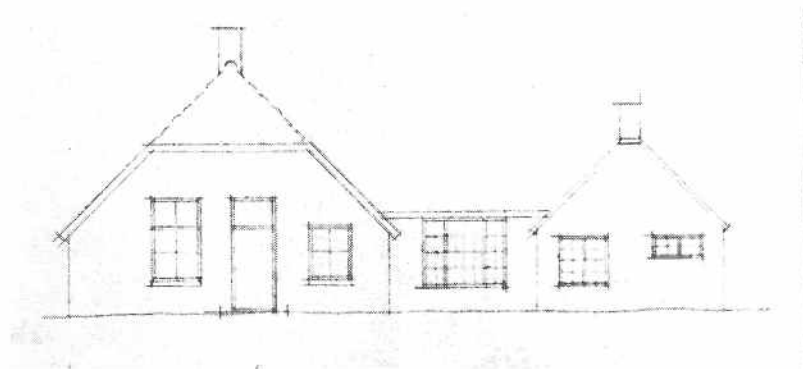
Maas en Fennetje zijn op 21 maart 1918 in "Ermelo" getrouwd waarbij hun ouders, Cornelis de Bruin/Maasjen van Millegen en Jan van Loo/Maria Hazeleger, aanwezig waren. Anderhalf jaar later wordt hun zoontje Cornelis geboren. Eerst wonen ze op Nunspeterweg 26, maar op 21 april 1920 betrekken ze de Kleine Schuur. Hun kerkgenootschap is "O.Ger." (Oud gereformeerd, kerken op de Nachtegaalsteeg dus). Maas is van beroep "landbouwer". En verder weten we niks van ze. Ze verdwijnen ook in het niets, want ze verhuizen na korte tijd zonder de gemeente Ermelo in te lichten (anders waren hun namen wel doorgestreept in de burgerlijke stand).

Ingenieur Sluiter

In 1922 blijkt het huis in het bezit te zijn van Ir. P.J.P. Sluiter. Dat is er dus één van de bekende familie die een grote boerderij aan de Nunspeterweg had en veel grond in de driehoek Sluiterweg-Vierhousterweg-Nunspeterweg. En waarnaar de Sluiterweg is genoemd. Pas een jaar of drie geleden overleed een laatste loot van de Sluiter-familie. Zij had nog een huisje aan de Sluiterweg. De Ingenieur kwam hier niet wonen, hij woonde in Bussum of Amsterdam en had nog wel een paar

bouwprojecten in de buurt van Elspeet lopen. In de periode dat hij eigenaar is worden een bakhuisje (ook wel Washuisje genoemd) en een smal verbindingsgangetje aan het huis toegevoegd.

Het huis ziet er nu van de voorkant gezien ongeveer zo uit:

Er is natuurlijk ook een schoorsteen in het bak/was-huisje. Uit andere tekeningen blijkt dat het een weinig degelijk gebouwtje is met enkelsteens muren. Let ook op het grote aantal kleine ruitjes die latere bewoonsters grijze haren zullen bezorgen. Aan de achterkant zitten er minstens zo veel. En dan de zijkanten nog...

Mevrouw van Holst Pellekaan

Mevrouw van Holst Pellekaan werd in 1874 als Henriëtte Elisabeth Kalshoven geboren in Padang, Nederlands-Indië. Ze was dochter van Jan Louis Kalshoven en Louise Hageman.

In 1897 trouwde zij in Utrecht met Jan Anton van Holst Pellekaan (geb.1871).Ze gingen naar Indië en kregen twee zonen: Jan (1899) en Hans (1901).

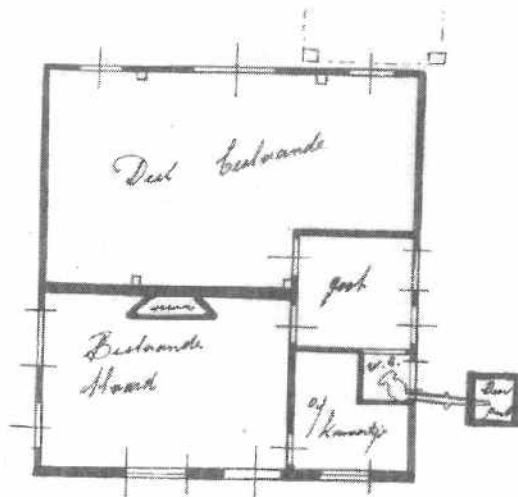
Mevrouw van Holst met Jan en Hans in Indië

Al in 1910 al overleed Jan Anton en mevrouw van Holst ging terug naar Utrecht waar zij tot 1923 werkte als gymnastieklerares.

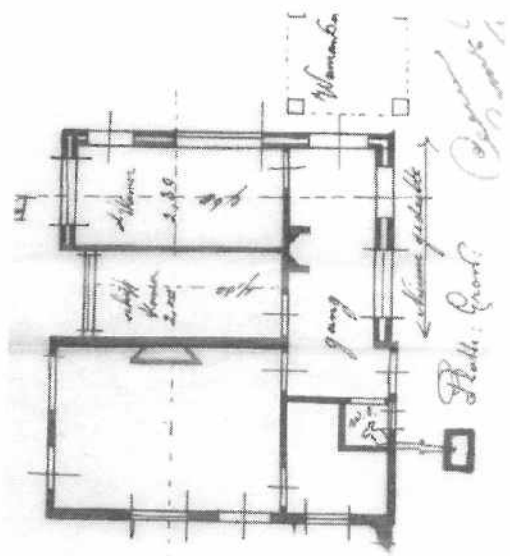
Om de een of andere reden heeft mevrouw van Holst Pellekaan zich in 1923 in de Kleine Schuur in Elspeet gevestigd. Misschien omdat zij familie was van Ds Willem Reinier Kalshoven die tot zijn emeritaat in 1919 in Elspeet stond. Ds Kalshoven was een neef van haar vader. Mevrouw van Holst zelf was, zoals zij in een brief schrijft, "geen kerkmensch".

Omstreeks 1927 vat zij het plan op een pension te beginnen in de Kleine Schuur. De indeling van het huis is daarvoor echter niet geschikt. We vonden een aanvraag voor een bouwvergunning in

1927 met als aanvrager J.W. Wieberdink en als opdrachtgever mevrouw Van Holst Pellekaan. Het bleek te gaan om het aanpassen van het eenvoudige boerenhuisje aan de wensen van mevrouw Van Holst. Hieronder zie je hoe het was en hoe het moest worden.

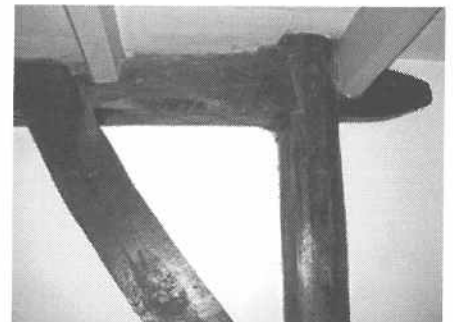
Bestaande Platte Grond.

Links zie je de oude situatie met

- achterin een **deel** met drie deuren aan de achterkant en aan de voorkant twee kleine vierkantjes die waarschijnlijk de oude stutbalken aangeven die ook nu nog aanwezig zijn;
- de **woonkamer** waarin aan de linkerkant nog een raam en een deur te zien zijn;
- het **opkamtje** dat alleen vanuit de woonkamer te bereiken is en waarin een hoek is uitgespaard voor de W.C. die alleen vanuit de goot te bereiken is. In de bijbehorende beschrijving wordt dit een "droog-Closet" genoemd)

Oude stutbalken

- een ruimte die "**goot**" wordt genoemd. De "goot of "geutte" is een plaats voor het schoonmaken van melkbussen enzovoort.

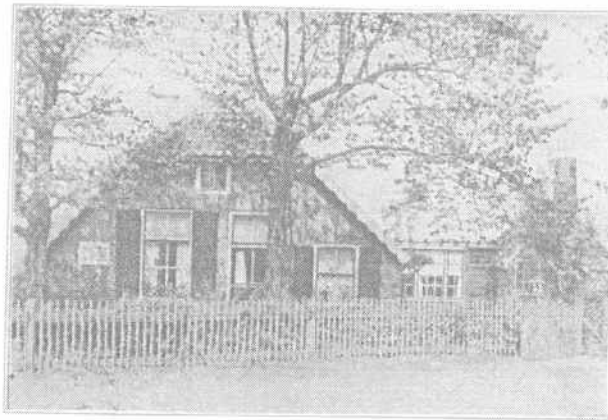
Rechts zie je wat Wieberdink (J.W.) er van gaat maken:

- Het worden allemaal spouwmuren aan de achterkant.
- Er komt een **gang** van de huidige voordeur naar de achterdeur met ook nog een haard (die later door ons werd weggebroken). De deur achterin rechts sluit aan op een gangetje dat naar het bakhuisje gaat.
- Er komt een **kleine verblijfskamer** die (later?) openslaande deuren krijgt die in een klein halletje uitkwamen;
- Er komt een **grote verblijfskamer** ook met een deur naar buiten. Deze kamer heeft nu nog een haard als je binnenkomt links in de hoek, de deur achteraan rechts is nu dichtgemetseld.

Als je door de achterdeur naar buiten gaat kom je in een **Wanamba**. Misschien een verbastering van het door Mevrouw van Holst gebruikte woord "**Veranda**".

Het lijkt er op of deze veranda ook al bij het oude huis aanwezig was. Het was/bak-huisje en het gangetje er naar toe staan niet op de tekeningen.

Mevrouw Van Holst Pellekaan laat een folder drukken om gasten te lokken naar het pension dat zij "Pension De Kleine Schuur" zal noemen:

„De Kleine Schuur“, Elspeet - Veluwe

„DE KLEINE SCHUUR“

Vierhouterweg - Elspeet - Veluwe

Landelijk en zeer rustig gelegen familie-pension - Grootte tuin

Van alle moderne gemakken voorzien

Postgiro 116242

Pensionprijzen:

Bij een verblijf van minstens drie dagen

Voor- en na-tijd f 4.00

15 Juli - 1 Sept. f 4.50

Kinderen tot 6 jaar f 2.50

Logies met ontbijt f 2.50, Lunch f 1.50, Diner f 2.00

Paasch- en Pinkstertarief:

Van Zaterdag vóór het diner
tot Dinsdag na het ontbijt f 12.50

Wekelijksche afrekening

Voor bediening wordt 10%, bijgeteld voor bedragen onder de f 50 -; daarboven 5%.

Onder pension wordt begrepen:

Logies,

Ontbijt (brood, ei, kaas, jam, thee, melk),

Lunch (warm gerecht, brood, vleesch enz. koffie of chocolade, fruit).

Diner (soep of voorgerecht, vlesch of visch, groente, nagerecht, fruit of compôte),

s avonds Thee

Vegetarische keuken: alleen van te voren bepaald tarief

H. E. v. HOLST PELLEKAAN-
KALTHOVEN,
Eig. 1939

Zo te zien was een gulden toen ongeveer 15 euro waard!

We weten niet precies welke kamers werden verhuurd. Wel hadden de meeste kamers deuren

naar buiten zodat de gasten zich gemakkelijk konden gaan verpozen in de tuin. Bij het huis hoorde toen ook nog een grote moestuin met kippenhokken waarop later de percelen Vierhousterweg 33 en 35 zijn gebouwd. In de kamers waren ook schoorsteenmantels aanwezig zodat kachels konden worden geplaatst. Ook in de hall, schuin tegenover de voordeur stond een kachel of een open haard. Alle kachels werden met houtblokken gestookt.

In de folder wordt gezegd: "van alle moderne gemakken voorzien", maar het is moeilijk te begrijpen welke dat waren: er was nog geen stromend water of electriciteit. In elke kamer was een wasbakje waar een kan water naast stond, ook op het toilet moesten de gedane zaken met water uit een emmer worden weggespoeld. Bij de achterdeur links stond een pomp waarmee de watervoorraden in het huis konden worden aangevuld.

Het bakhuisje zal wel als keuken zijn gebruikt. Hoe je een pension kunt runnen in zo'n betrekkelijk klein huis is voor ons nu onbegrijpelijk. Zo is niet duidelijk waar de slaap/zit-kamer van mevrouw van Holst zelf was en ook niet waar de maaltijden werden opgediend. Wellicht trad een jongedame uit Elspeet op als hulp bij het koken en het schoonhouden van het huis.

Omstreeks 1933 (zij was toen 59 jaar oud) verkocht Mevrouw Van Holst Pellekaan De Kleine Schuur aan de heer M. Beek. Ze woonde daarna op allerlei adressen in Elspeet, Vierhousterweg, Apeldoornseweg, Nachtegaalweg. Later woonde zij in rusthuis Elim en in Apeldoorn. In die jaren is Aartje van den Hardenberg, die een stuk jonger was, een goede vriendin. Aartje is korte tijd geleden ook overleden en in haar papieren vond men onder meer de onderstaande berichten over het overlijden in 1966 van mevrouw van Holst Pellekaan.

Enige en algemene kennisgeving
Op 19 maart 1966 overleed onze lieve Moeder,
Behuwd-, Groot- en Overgrootmoeder
Henriëtte Elisabeth van Holst Pellekaan,
geb. Kalshoven
In de ouderdom van 91 jaren,
Melbourne, J. v. Holst Pellekaan
(Austr.), D. v. Holst Pellekaan-Hart
Den Haag, H. v. Holst Pellekaan
G. J. v. Holst Pellekaan-Leysner
Klein- en Achterkleinkinderen,
De begrafenis heeft op verzoek van de overledene heden
in alle stilte plaatsgevonden.

BEKEND PLAATSGENOTE OVER- LEDEN

In het rusthuis „Elim“ overleed zaterdag op 91-jarige leeftijd Mevr. Holst-Pelikaan Kalshoven.

Maandag heeft op de algemene begraafplaats alhier in alle stilte de teraardebestelling plaats gehad.

Zoals haar hele leven was, is zij heengegaan. In alle stilte; het was haar laatste wens.

Ze heeft altijd een arbeidzaam leven gehad, maar in stilte met haar zo dierbare honden. Nog herinneren we ons het voor haar onvergetelijke moment, toen we via de geluidsband de stem van haar

zoon in Australië konden laten horen. Op latere leeftijd begon ze nog met het Engels, en deze taal beheerste ze volkomen.

Toen ze al op hoge ouderdom gekomen was, was ze nog steeds vitaal. Ze bezat een ijzeren wil om te leven en had maar één verlangen: haar zoon terug te zien. Een andere zoon van haar keerde kort na de moeilijkheden in Indië naar Holland terug. Dit is voor Mevr. Holst een grote steun geweest.

Ook waren er plaatsgenoten, die ze alles toevertrouwde, hierbij denken we o.a. aan Mej. A. van den Hardenberg, die ze als eigen kind beschouwde.

Naast haar huis aan de Nachtegaalweg had ze nog een dierbaar plekje en dat was „Saxenheim“, waar ze vele jaren de zomermaanden doorbracht.

Ze heeft haar wens vervuld gezien en heeft een hoge leeftijd mogen bereiken. Dat zij ruste in vrede!

Ik denk dat het stukje aan de rechterkant door Aartje zelf is geschreven

De familie Smit

De heer Marten Beek die achteraan de Sluiterweg woonde (nr 35), kocht het huis voor 4000 gulden ten behoeve van zijn dochter Hanna en haar aanstaande echtgenoot Gerrit Smit.

De heer en mevrouw Beek

Gerrit Smit en zijn vrouw Hanna Beek trouwden op 25 oktober 1935 en gingen in de Kleine Schuur wonen.

Gerrit Smit en zijn vrouw Hanna Beek op latere leeftijd

Smit was handelaar in brandstoffen maar had de zaak (gelukkig) niet aan huis. Hij had samen met zijn broer een werf aan het begin van de Stakenbergweg.

Heintje Van der Zande-Smit die nu aan het eind van de Sluiterweg (nr 33) woont, is evenals haar broer Gerrit en haar zus Maria, geboren in de Kleine Schuur en herinnert zich nog het een en ander uit haar vroege jeugd. Er zijn nog foto's van de familie als ze in het zonnetje zitten voor het huisje of op een plaatsje bij de voordeur. Nog steeds worden er nu en dan gasten ontvangen in het huis zodat de kinderen in het bakhuusje moesten slapen. Normaal sliepen er twee in het "opkamertje" links van de voordeur. De ouders sliepen, samen met het derde kind, in de "Grote

Verblijfskamer” aan de achterkant links

Op een foto kan je zien dat de dubbele deur aan het eind van de gang direct buiten uitkwam. Het nu aanwezige bijkeukentje was er niet. Wel was er nog de “veranda” een vrij brede overkapping met een bankje opzij zodat je ook bij regen nog wat buiten kon zitten. Heintje vertelt hoe zij 's-avonds op het bankje rechts onder het afdak met haar geliefde de dag aan het doornemen was. Haar vader deed dan af en toe binnen het licht aan en uit om de zaak onder controle te houden. Later hield de familie Smit zich ook bezig met het verkopen van verfrissingen aan toeristen in het –nu vervallen- huisje dat aan het eind van de Sluiterweg staat. *Achterkant van De Kleine Schuur*

Vorig jaar belde aan onze deur een oudere heer met een tienermeisje. Het was een man uit Brabant die in de oorlog 40-45 een tijdje als onderduiker of evacué met enkele anderen op de hooizolder boven het huisje had "gelogeerd". Er was toen nog geen trap naar die zolder zodat ze met een ladder aan de achterkant naar het kleine raampje moesten klimmen en zich daar naar binnen wringen. Het meisje was zijn kleindochter uit Canada aan wie hij alles wou laten zien wat hij had meegemaakt.

De oude heer Beek overleed en het gezin van Gerrit Smit ging in de ouderlijke woning aan het eind van de Sluiterweg wonen. Toen wij in 1998 in Elspeet kwamen wonen woonde mevrouw Smit-Beek er nog maar ze was erg zwak en ze overleed in 1999. Het huis werd verkocht en gesloopt en de familie Van Wely bouwde er een soort herenhuis.

De tweede familie Smit

De Kleine Schuur werd omstreeks 1959 verhuurd aan een neef van Heintje, Hendrik Smit en zijn vrouw MARRIGJE HOEKERD. Ook zij sliepen in de grote verblijfskamer. Ze kregen al snel twee kinderen: Eibert (1960) en Evelien (1962). MARRIGJE was niet blij met “de 695 ruitjes” die ze telkens moest zemen bij het huisje (Zie onder andere de foto hierboven).

Omstreeks 1963 verhuisden ze naar Staverdensedweg 21 waar een melkwinkeltje werd geopend.

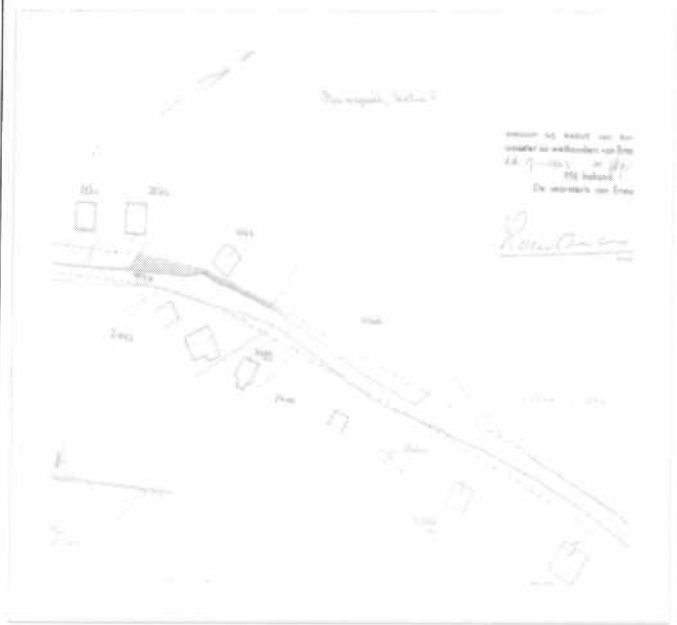
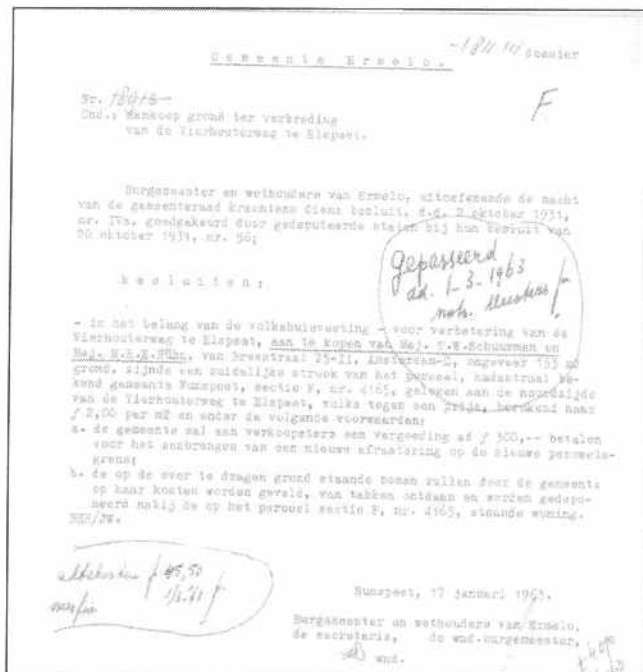
De twee dames

De twee dames heetten Maria Hubertina Elisabeth Nühn (Bep) en TOLLIE WILLEMINA SCHUURMAN. Bep was verpleegster, waarschijnlijk in het Wilhelminagasthuis in Amsterdam, en Schuurman was tandartsassistente/pedicure. Tollie was vroeger een bekende atlete (hardloopster, verspringster) geweest. Ze eindigde bij de Wereldkampioenschappen Atletiek in 1930 op de 100m en de 200m op de tweede plaats. Achter in dit geschrift vind je een verslag van de verdere avonturen van Tollie op atletiekgebied.

De dames woonden, ook samen, op de Van Breestraat in Amsterdam en gingen al naar Elspeet met vakantie. Ze verbleven dan op de “camping” die Westerbroek toen had aan de Ploegweg. Hij was ook degene die de dames op de vrijkomende Kleine Schuur attent maakte. Ze kochten het huis omstreeks 1962, misschien zat de Tweede familie Smit er toen nog in.

In 1963 verkochten ze een stukje grond van 153 vierkante meter dat nodig was voor de verbetering van de Vierhousterweg aan de gemeente.

Uit de documenten blijkt dat ze toen nog in Amsterdam woonden. Misschien gebruikten ze het huis in eerste instantie als vakantiehuis. Bij de gemeente Nunspeet worden ze pas ingeschreven op 1 januari 1972. (Kan ook te maken hebben met het feit dat in 1972 de bevolkings-administratie van Elspeet werd overgebracht van Ermelo naar Nunspeet). De vader van Tollie woonde hier ook nog enige tijd.

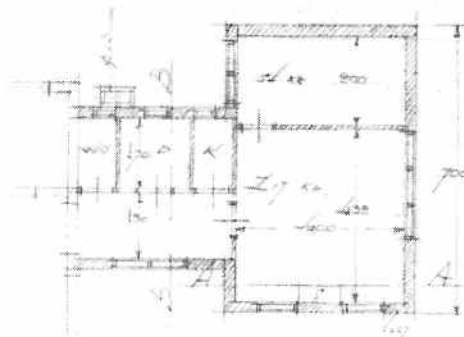

Ze zijn hier een jaar of 25 gebleven! Ze waren bekend in het dorp en toen wij hier pas woonden hoorden we steeds: "O, het huisje van de twee dames!". In het kleine kamertje links van de voordeur werd de pedicure-praktijk van Tollien uitgeoefend. In verband hiermee was er nog een fonteintje in die kamer aanwezig toen wij er in trokken.

Kunstenaar Henk Weggelaar die op Maatweg 6 woonde (bijna op de hoek van de Nunspeterweg), maakte voor hen een soort "Totempaal" uit de stam van een eikenboom. Er waren een aantal dierfiguurtjes in uitgesneden, een uil, een beertje enz. De paal stond links van het huis bij de toenmalige inrit. Ook het huidige naambord van het huis, uitgevoerd in watervast asbest, is waarschijnlijk door Weggelaar gemaakt.

Dina van den Berg-Zeevat die aan de overkant van de Vierhousterweg woont (nr 46), gaf de levensboom die bij haar boven de achterdeur zat, aan de dames. Die zit dus nu boven de "siervoordeur". "Bij mij zit-ie toch maar aan de achterkant en je zien hem haast niet" zei Dina. Hendrik van de Kolk, de overbuurman aan de Sluiterweg, hielp de dames wel met de tuin. Hij had ook uitzicht op een lange dode vlierboom die tegenover zijn inrit in de tuin van de Kleine Schuur stond. Tollien had de bast van de boom verwijderd en verfde hem daarna in de meest wilde kleurcombinaties.

De dames hebben veel gedaan om de bewoonbaarheid van De Kleine Schuur te verbeteren: Het bakhuisje werd vervangen door een nieuwgebouwd appartement met een zitkamer vóór en een langwerpige slaapkamer achter. Ook kwam er een middels een vlizotrap toegankelijke zolder. De verbinding tussen "hoofdgebouw" en bakhuisje werd breder gemaakt en aan de achterkant werden een douchecel en een toilet geïnstalleerd. Daarnaast bleef nog ruimte voor een voorraadkast. Aan de voorkant langs het raam was een smal keukentje:

Na verloop van tijd werd het hele huis voorzien van CV. Er werd een halletje bij de achterdeur

gemaakt dat ruimte kon bieden aan de CV-installatie en andere apparatuur.

De dames werden ouder, en het ging niet meer zo goed met ze. Een keer toen het licht overal uitviel vond overbuurman Evert Mulder Tollien jammerend in haar nachtpon in de heg aan de straatkant. Hij kon haar niet zo goed naar binnen brengen omdat Bep in paniek de deur dichtthield. De dames werden opgenomen in een verzorgingshuis in Apeldoorn. Allebei overleden ze in 1994. Schuurman in januari, 81 jaar oud, Nühn in december, 83 jaar oud. Kapper Eddy Beek nam de resten van de inventaris over van de erfgenamen en ruimde ook de zolder van het "bakhuisje" uit.

Met droefheid deel ik u mee dat heden na een kort ziekbed is overleden mijn lieve vriendin en huisgenote

TOLLIEN SCHUURMAN

op de leeftijd van 81 jaar.

Elspeet: M. H. E. Nühn

Apeldoorn, 29 januari 1994.
Correspondentie-adres:
F. J. Liefers-Zwagerman,
G. Peuscherstraat 39,
7558 BA Hengelo (O.)

De overledene is opgebaard in het uitvaartcentrum Nuva-Cuvon, Hofveld 21-23 te Apeldoorn, alwaar geen bezoek.

De crematieplechtigheid zal plaatshebben woensdag 2 februari a.s. om 15.00 uur in aula 2 van het crematorium te Dieren.

Na afloop van de plechtigheid is er gelegenheid tot condoleren in de ontvangkamer van het crematorium.

Samenkomst in het crematorium om 14.50 uur.

Met droefheid delen wij u mee, dat na een kort ziekbed is overleden mijn lieve zuster, schoonzuster en onze tante

TOLLIEN SCHUURMAN

op de leeftijd van 81 jaar.

Voorst: J. F. Zwagerman-Schuurman,
J. Zwagerman,
Fam. Zwagerman,
Fam. Roeders

Apeldoorn, 29 januari 1994.

Bedroefd, maar dankbaar dat zij rust heeft gevonden, delen wij u mede dat van ons is heengegaan onze lieve tante en oudtante

**MARIA HUBERTINA
ELISABETH NÜHN**

op de leeftijd van 83 jaar.

Namens de familie:
P. P. T. Weerdsteijn-Nühn

Elspeet, 7 december 1994.
Correspondentie-adres:
Vredebestaan 18,
3431 CH Nieuwegein.

Gelegenheid tot afscheidnemen en het tekenen van het condoleance-register op zaterdag 10 december van 19.00 tot 20.00 uur in het uitvaartcentrum Nuva-Cuvon, Hofveld 21-23 te Apeldoorn.

De crematieplechtigheid zal plaatshebben op maandag 12 december om 15.00 uur in het crematorium Heidehof te Ugchelen bij Apeldoorn.
Vertrek vanaf het uitvaartcentrum om 14.30 uur.

Na afloop van de plechtigheid is er gelegenheid tot condoleren in de ontvangkamer van het crematorium.

De firma Van Asselt (Javas)

Jacob van Asselt (geboren te Elspeet in 1958) en Henriët Yvonne Faber (geboren te Staphorst in 1966) namen het huis over van de ervende nichten. Vermoedelijk verkochten de nichten het stuk moestuin links van het huis aan een aannemer die er het dubbele huis 33/35 op zette.

Jaap had een technisch bureau gespecialiseerd in het plaatsen van (schotel-) antennes maar streefde naar verbreding van de activiteiten.

De zitkamer in het "bakhuisje" werd het kantoor, de slaapkamer er achter werd magazijn. Daarin kwam ook een deur voor de relaties van de firma. Aan de weg kwam een parkeerplaatsje waar de klanten hun auto konden neerzetten. Om te slapen maakten ze in het kamertje tegenover de voordeur een trap naar de zolder van het huis en timmerden die zolder keurig af. Ook kwam er een klapraam.

De totempaal heeft er nog een tijdje gestaan. Totdat er een auto met een dame en een heer aan de overkant stopte om bij het tankstation van de familie van den Berg te tanken. Toen de man binnen aan het afrekenen was, reed de dame met hoge snelheid achteruit, verbrijzelde wat hekwerk en daarna ook de totempaal. Wij vonden de paal in zeer slechte staat achter in de tuin. We gaven hem aan Eddy Beek die ook de andere totempalen van Weggelaar, die vroeger als wegwijzers in het dorp stonden, aan het restaureren was.

Jaap en Henriët hadden al gauw genoeg van het huis. In 1997 stond het al weer te koop. Later

mompelde Jaap tegen mij dat ze weggingen omdat het te krap was. Om het aantrekkelijker te maken lieten ze de verwaarloosde tuin opnieuw inrichten door Jelle de Boer die aan het begin van de Vierhouterweg woonde. Wij kwamen er toen al eens langs op de fiets. We waren geïnteresseerd in het huis maar het leek veel te duur voor ons. Toen we er in de zomer van 1998 weer langskwamen stond het nog steeds te koop. Toen hebben we het even bekeken (Jaap en Henriët waren met vakantie, er zaten kennissen van Henriët in). Ons bod leidde tot overeenstemming en begin oktober was het huis van ons.

Jaap en Henriët verhuisden naar de overbodig geworden marechaussee-kazerne (Elspeterweg 167, Vierhouten) waar ze inderdaad een zee van ruimte hadden. Helaas kreeg Jaap enkele jaren later een hartaanval toen hij ergens op een dak bezig was en overleed.

Enne en Nico van Loon

Enne (geboren 1937 te Batavia) en Nico (geboren 1939 te Zeist) besteedden samen met aannemer Maas Wieberdink de maand oktober van 1998 aan het “verbeteren” van het huis op een aantal punten, daarbij ondersteund door loodgieters Evert en Hendrik van de Hoorn en tegelzetters van Juffer (Kees Pluim):

- ◆ Het “opkamertje” werd bij de zitkamer getrokken, zoals het ook vroeger was’.
- ◆ De hall werd opnieuw betegeld, de schoorsteenmantel daar verwijderd en er werd een ruim toilet onder de trap gebouwd.
- ◆ De keukenruimte tussen het huis en het bakhuisje werd geheel uitgebroken (keuken, toilet, douche, inloopkast). Er werd een nieuwe keuken ingezet en de achtermuur werd uitgebroken om er een raam in te zetten
- ◆ De voorkant van het bakhuisje werd weer slaapkamer, De nog steeds aanwezige schoorsteenmantel werd gesloopt en naast de deur werd een grote hangkast aangebracht ten koste van de ruimte in de keuken.
- ◆ De achterkant van het bakhuisje werd in tweeën verdeeld. Eén helft werd badkamer, de ander helft een werkkamer voor Nico die alleen van buiten af toegankelijk is.

Het huis kreeg zo de volgende indeling:

Begin november verlieten we onze “helft van een dubbel” in de Baarnse Mozartlaan, het huis waar

we precies 25 jaar hadden gewoond en onze 3 kinderen (Stijntje, Nico en Riet) grootgebracht. Nico had tot april 1998 gewerkt als opleidingspecialist bij een computerfirma in Amsterdam en Amersfoort, Enne werkte als zetter bij reclamebureaus in Baarn en Utrecht.

In de 12½ jaar dat we hier nu wonen bleek "De Kleine Schuur" helemaal aan onze wensen te voldoen. Vrijwel vanaf het begin hielp Olga Mulder-Klom ons het bewoonbaar te houden. We rommelden veel in de tuin, waar een blokhut, een "prieel" en een bijenstal werden gebouwd, een vijver aangelegden de grindpaden afgedekt met tegels. De grote esdoorn kreeg een schoonmaakbeurt, zodat hij nu weer als een enorme koepel boven de achtertuin hangt. In 2010 verzorgden Dirk Pluim en zijn broers voor een grondige schilderbeurt zowel aan de buiten- als aan de buitenkant.

Elspeet, Maart 2011

Bijlage: In de schaduw van Fanny Blankers-Koen

In de zomer van 1948 lopen twee vrouwen de race van hun leven. Fanny Blankers-Koen verwerft in Londen vier gouden medailles en wereldfaam; Tollyn Schuurman krijgt op het strand van Vlieland een 'bedankje'.

Het is juli 1930 als de 17-jarige Tollyn Schuurman tijdens de Friese kampioenschappen atletiek in Joure een nieuw Nederlands record op de honderd meter dames vestigt: 12,6 seconden. Een maand later zijn er nationale wedstrijden in Den Haag. Zal 'het geheim van Friesland' het redden tegen de nationale hardloopsters?, vraagt de sportpers zich af. Jazeker, Schuurman vestigt een nieuw Nederlands record op de 80 meter. '.

Een natuurtalent', jubelen de kranten. Tollyn wordt alsnog toegevoegd aan de nationale atletiekploeg voor de wereldkampioenschappen in Praag. Ze eindigt er zowel op de 100 als de 200 meter sprint op de tweede plaats.

Thuis, in Drachten, krijgt ze een groots onthaal. Later dat jaar loopt ze een wereldrecord op de 100 meter: 12 seconden rond. Eén ding staat vast: Tollyn Schuurman wordt Nederlands grote troef op de Olympische Spelen van 1932 in Los Angeles. In juni 1932 vertrekt ze met 23 Nederlandse sportlieden naar Amerika. Ongetwijfeld zal Tollyn Schuurman een gouden medaille op de 100 meter gaan behalen, was de verwachting in Nederland.

Maar mentaal was ze niet in topconditie. Enkele dagen voor het vertrek was haar trainer Jan Bitstra ('Mijn steun en toeverlaat') door de Atletiek Unie aan de kant gezet. De gebrekkige begeleiding breekt de onervaren 19-jarige sprintster lelijk op. De eerste serie wint ze nog, maar in de halve finale gaat het mis. Ze maakt een valse start en alle zelfvertrouwen is weg. Ze wordt derde; geen finaleplaats. En dus geen Olympisch goud. 'Ik voelde me moederziel alleen.' Terug in Nederland gaat ze keihard trainen voor de volgende Spelen, die in 1936 in Berlijn worden gehouden. De gouden medaille zou haar niet nog eens mogen ontgaan.

Als in 1933 in Duitsland Hitler aan de macht komt, komen in huize-Schuurman de internationale ontwikkelingen ter sprake. Thuis wordt veel gepraat over politiek. Vader en moeder zijn lid van de socialistische SDAP. Tollyn herinnert zich de bijeenkomsten die haar moeder thuis voor de

vrouwenafdeling organiseerde. 'Dan zaten ze bij een breiwerkje uren te praten over de partij en wat er allemaal in de wereld gebeurde. Onze bewustwording van politiek werd vooral door mijn vader gestimuleerd; mijn opa was een van de eerste socialistische in Friesland. Vader en moeder discussieerden veel met ons over hoe het er in Duitsland aan toeging; over de terreur van de bruinhemden tegen de joden.'

'ZurWeltklassegehörte 1934 die Sprinterin Schuurman', schrijft M. van den Berge in een artikel in het Duitse propagandabladd *Olympische Spiele* in 1935 over de kansen van de Nederlandse ploeg voor Berlijn. Zekere kansen op goud werden Tollien Schuurman toegedicht op wellicht 4 onderdelen: de 100 en 200 meter sprint, de estafette en het verspringen.

Maar als Hitler laat weten dat aan de Olympische Spelen in Berlijn geen joden mogen meedoen, is dat voor Tollien de druppel die de emmer doet overlopen. 'Eerst had hij alle joodse literatuur laten verbranden en nu deze afgrijpselijke maatregel. De Olympische Spelen waren toch juist ingesteld om verbroedering tot stand te brengen?'

Terwijl in 1935 de vaderlandse hoop op een gouden medaille op haar is gevestigd, neemt Tollien een besluit: 'Ik ga niet mee naar Berlijn.' Menselijke aspecten moeten niet worden gescheiden van de sport', verdedigt ze zich tegenover kranten als *De Telegraaf*, die negatief bericht over haar weigering. De atlete had de politiek buiten de sport moeten houden, wordt geschreven.

Ook het bestuur van de atletiekbond (KNAU) reageert verstoord. KNAU-voorzitter Strengholt, lid van de NSB, komt naar huize-Schuurman om haar op andere gedachten te brengen. Een plattelandsmeisje dat nog bij haar ouders woont, zo'n meisje zal het toch niet wagen tegen de hoge heren van de KNAU in te gaan? 'Hij zei: 'Ik heb in mijn bedrijf een joodse procuratiehouder en die vindt ook dat je moet gaan.' Ook de nationale atletiektrainer Korver probeert het.

Maar ze blijft bij haar besluit. 'Het was voor mij duidelijk dat Hitler sport en politiek niet van elkaar wilde scheiden. Hij wilde de Spelen in Berlijn gebruiken om de wereld te laten zien hoe goed Duitsland kon organiseren en presteren. Maar ook wilde hij de deelnemende landen zand in de ogen strooien omtrent de wandaden die zijn nazi-partij in Duitsland beging.'

Ze is niet de enige die thuisblijft. Ook de bokser Ben Brill, de voetballers Leo en Jan Halle en haar ploeggenoot Wim Peters bedanken voor de eer. Positieve reacties krijgt ze alleen van buiten de sport. 'Van mensen die het moedig vonden dat ik voor mijn mening uitkwam.'

Sommige anonieme brieftschrijvers schelden haar en haar ouders uit voor 'proleten'.

Mede dankzij haar weigering krijgt ene Fanny Koen een kans. Het dan 18-jarige talent grijpt die met twee handen aan en behaalt met de damesestafetteploeg in Berlijn een vijfde plaats op de viermaal 100 meter.

Het worden inderdaad de Spelen van de schijn. Tijdens het evenement gedragen de knokploegen van Hitler zich nog opvallend 'lief'. De Hitlerjugend helpt voor de duur van de Spelen oude joodse vrouwen bij het oversteken van de straat. Maar nauwelijks zijn de Spelen beëindigd of het nazi-beest begaat de vreselijkste misdaden.

Haar weigering voor Hitlers eer en glorie te lopen, betekende voor Tollien Schuurman min of meer het einde van haar sportcarrière. Het bestuur van de Koninklijke Nederlandse Atletiek Unie stond tamelijk sympathiek tegenover de ideeën van de NSB en dat gold ook voor de nationale atletiek-trainer Blankers, met wie Fanny Koen in 1939 een huwelijk aanging. En in de aanloop naar de Olympische Spelen van 1948 in Londen was Tollien een tikje te oud om de draad van haar carrière weer op te pakken. Ze vond het jammer dat haar carrière al op haar 23-ste eindigde. Maar spijt van haar beslissing heeft ze nooit gehad. Ze ging werken als tandarts-assistente en begon later een pedicurepraktijk.

In de laatste dagen van de bezetting had ze gezien hoe de verzetsman Rein Mulder op straat door de SD werd gearresteerd. Hij was de echtgenoot van haar vroegere vriendin Marijke. Mulder werd een dag later gefusilleerd en Marijke bleef achter met haar drie zoontjes, onder wie een baby van twee weken, de latere historicus Hans Mulder.

In de zomer van 1948 gaat ze met Marijke en haar zoontjes op vakantie naar Vlieland. Het zijn sobere dagen op het eiland: wandelen in de duinen en de kinderen in de gaten houden tijdens het spelen. Heel Nederland viert feest in die dagen, want in Londen snelt Fanny Blankers-Koen

op de Olympische Spelen naar 4 gouden medailles en legendarische roem. Vanaf de top van een duin kijkt Tollien uit over de zee. Beneden haar, een eind verderop aan het strand, speelt een groep schoolkinderen in zee. Tollien ziet, hoe een drama zich dreigt te voltrekken: tussen twee strekdammen in zijn twee meisjes in een mui terecht gekomen. Ze springt op, trekt de sprint van haar leven en redt de meisjes uit zee. 'Ik moet beslist heel hard hebben gelopen. Toen ik ze op het strand had, heb ik kunstmatige ademhaling toegepast.' Al gauw hebben zich veel mensen op de plek des onheils verzameld. De mannen van de reddingsbrigade nemen haar werk over. Ze bekijkt haar kapotte voeten, die ze aan de ruwe steen van de strekdam heeft opgehaald en incasseert een bedankje. 'Dat die kinderen konden blijven leven, maakte me intens blij.' Ze hield er een heerlijker gevoel aan over dan ze bij het winnen van gouden medailles zou hebben gehad, wist ze. Rond 1950 richt ze samen met anderen in Apeldoorn de atletiekvereniging *Olympic op*. Ze wordt er trainster en in haar vrije tijd is ze secretaris/penningmeester van *de Vriendenband*, het blad van de vereniging 'Vrienden van de KNAU'.

Het bovenstaande tekenden we op tijdens een bezoek aan Tollien Schuurman, jaren geleden in haar huisje in Elspeet. 'Een vrouw zo bescheiden als de Drentse hei: open, rustig, puur en geen bombarie', had iemand haar getypeerd. Dat klopte. Aanvankelijk had ze 'geen zin' in een gesprek; ze was immers 'al over de 75' en vond dat ze 'niets interessants' had te vertellen. Ondanks alle narigheid rond de Spelen van Berlijn zag ze terug op een 'leuke tijd' in de atletiek. Slechts één ding kon haar nog wel eens dwarszitten: toen ze op haar loopnummers eenmaal onder de twaalf seconden was gekomen 'en eigenlijk geen serieuze tegenstand meer ondervond', had ze zich dolgraag willen storten op het verspringen en het kogelstoten.

Tollien Schuurman overleed midden jaren negentig op 82-jarige leeftijd. De atletiekvereniging Impala in Drachten heeft een sportveld naar haar vernoemd.

Jos Teunissen